

Zondag 1 februari 2026
vierde na Epifanie

Lezing uit het eerste testament: Psalm 37,1-11

Lied: 'Is niet het schamel deel van de oprechten' – Psalm 37,6

Evangelielezing: Matteüs 5,1-12

Lied: 'Allerhoogste God' – lied 882 (t. Susan R. Briehl, vert. Andries Govaart, m. Robert Buckley Farlee)

Overweging

We hebben ze opnieuw gehoord: die woorden die door de traditie verbonden zijn aan het gedenken van de heiligen die ons zijn voorgegaan – ofwel aan Allerheiligen en Allerzielen. We zullen ze waarschijnlijk op 1 november opnieuw horen. En vandaag dus ook. Want dit jaar lezen we het evangelie van Matteüs. En daar maakt de Bergrede deel van uit.

Laten we eerlijk zijn: de tekst van de zaligsprekingen klopt niet. We kennen hem zo goed dat we dat misschien al nauwelijks meer zien. Maar het is gewoon niet waar. Niet in onze wereld.

Je bént niet gelukkig wanneer je treurt. Je bént niet gelukkig wanneer je vervolgd wordt. Wie hongert en dorst naar gerechtigheid maakt lang niet altijd mee dat er recht wordt gedaan. Wie barmhartig en zachtmoedig is, zal lang niet altijd de positieve ervaring hebben waar de woorden van Matteüs over spreken.

Ook psalm 37 klopt niet. Psalm 37 is een aanmoediging om eenvoud en goedheid vol te houden. De mensen zonder poeha, de nederigen, zullen het land bezitten en gelukkig leven in overvloed en vrede, zegt de psalm. Jezus citeert deze psalm bijna letterlijk.

Maar de woorden kloppen niet met de werkelijkheid. Toch staan ze daar. En vertelt Matteüs dat Jezus ze heeft uitgesproken.

We nemen ze onder de loep.

Wát staat hier eigenlijk?

Het is geen 'stil maar wacht maar alles wordt nieuw' in de betekenis: wacht maar, straks na dit leven komt het goed, dan word je beloond. Het past eenvoudig niet bij het Joodse geloof om zo te denken. Hier en nu gebeurt het. Hier en nu is God aanwezig. En beloftes gelden voor hier en nu. Niet voor een hiernamaals.

Met andere woorden: het 'koninkrijk der hemelen' is

niet een realiteit naast of na onze werkelijkheid, maar is het grote verband. De werkelijkheid van God omsluit de onze. Die is er, nu en altijd, hier en overal. De (konink)rijken van onze wereld bestaan maar een beperkte tijd. Heersers als Netanyahu en Poetin en Trump zijn tijdelijk. Het koningschap van God is voor altijd.

De zaligsprekingen – ondanks de onwerkelijkheid van de woorden geven ze mensen troost. Voeden ze hoop. We horen dat in het lied van dichteres Susan Briehl dat we zongen:

Allerhoogste God, heilig met macht en kracht,
machtig zonder grens,
U woont in onze zwakheid,
slaaf en nietig mens
en wij aanschouwen uw almacht.

Ze schrijft het in het jaar 2000, als haar vriend en collega Paul Nelson ernstig ziek is. Op 49-jarige leeftijd sterft hij aan de gevolgen van een slopende ziekte. Ze schrijft het als een geschenk voor hem. Ze zegt in het gedicht wat hij zelf gelooft: God is de Allerhoogste, hij is heilig en wijs en luisterrijk – en tegelijk woont hij in onze zwakheid. Tegelijk wordt hij veracht en verworpen. Tegelijk kiest hij de dwaasheid van het kruis. En zijn liefde brengt hem de dood.

Ze gaan samen, zegt Susan Briehl. Gods almacht, en zijn één zijn met ons in onze zwakheid. Gods wijsheid, en zijn dwaze dood aan het kruis. De woorden van Matteüs liggen in dezelfde lijn: gelukkig zijn, terwijl je treurt. Gelukkig zijn, ook al word je vervolgd. Gelukkig zijn, terwijl je tegelijkertijd hongert naar gerechtigheid.

Ik weet niet hoe ieder van jullie dat hoort en wat het oproept. In mij roept het de gedachte op: wat moet het mooi zijn om zó in het leven te staan. Wat een rust. Wat een verademing. Wat een bevrijding... Maar hoe?

Vandaag start de actie voor de Voedselbank; dat roept vanzelf de vraag op: wat heb je aan deze gedachte wanneer je afhankelijk bent van de Voedselbank? Als de zorgen over hoe je rond moet komen je in beslag nemen – wat zeggen deze woorden je dan? En wat zeg je tegen iemand die net haar echtgenoot verloor?

Dan zeg je niet: gelukkig ben je omdat je treurt, want je zult getroost worden.

Wat zeg je tegen iemand die zich afvraagt: waarom overkomt mij dit? Hebben we niet al genoeg tegenslag gehad in ons leven? Ouderdom komt met gebreken, dat weet zij ook wel. En toch. Ze is zo nodig voor haar man. Tegen haar zeg je niet: gelukkig ben je omdat je hongert en dorst naar gerechtigheid, want je zult verzadigd worden.

Het is onze eindigheid die ons vaak sceptisch maakt over de woorden van de zaligsprekingen. De afgelopen week publiceerde Ben de Graaf een blog. Het verwoordt precies de spanning waar de zaligsprekingen over gaan.

Projectie foto Ben de Graaf met spiegel

Voor de stiltedag had hij een bijdrage geleverd – een spiegel met twee vragen erop. Verzoen ik me met Vader Tijd? Voel ik me kind van Moeder Natuur? Ben schrijft dat hij in eerste opwelling die vragen met een volmondig ‘ja’ wil beantwoorden. Dat hij accepteert dat ouderdom gebreken met zich meebrengt. Accepteert dat Vader Tijd hem een ‘gezonde aftakeling’ gunt. Dat Moeder Natuur elk jaar nieuwe rimpels tevoorschijn tovert. En dat hij gelooft dat hij onderdeel is van een groter geheel. En toch. Hij sport. Gebruikt anti-verouderingscrème. Om zo vitaal mogelijk oud te worden. ‘Blijkbaar verstopt ik me liever nog wat voor Vader Tijd’, schrijft hij. Hij vertelt over Lieke Marsman: vanaf haar 27ste heeft ze een zeldzame vorm van kraakbeenkanker. Ze heeft tegen artsadvies in haar rechterarm laten amputeren. Ze hoopt de voortgang van de ziekte te kunnen afremmen. Ze kiest voor hoop. Ze is nu acht jaar verder. Heeft zelfs met links leren tennissen.

Is het strijdbaarheid die ons gelukkig maakt? Of is het aanvaarding? Ik denk dat ze elkaar niet uitsluiten. Meer nog: dat ze elkaar nodig hebben. De strijdbaarheid van Lieke Marsman die leert tennissen met links, gecombineerd met de aanvaarding dat haar lichaam kwetsbaar is. In die combinatie ligt de bevrijding. Dat is de ‘vrolijkheid’ van de zaligsprekingen: weten dat je sterfelijk bent, maar dat je tegelijkertijd rust in de palm van Gods. Oftewel deel uitmaakt van het grotere geheel waar Ben over schrijft. Dan hoeft de anti-verouderingscrème niet meer te ‘winnen’; dan is die een knipoog naar onze eigen ijdelheid. Is dit misschien wat de zaligsprekingen bedoelen met het koninkrijk der hemelen?

Einde projectie foto

We kunnen de neiging hebben om de woorden te lezen als een opdracht. Als iets wat we moeten *doen*. Nederig zijn, zachtmoedig zijn, hongeren en dorsten naar gerechtigheid, barmhartig zijn, zuiver van hart zijn, vredestichter zijn. Maar daar gaat het niet om. Ze gaan vooral over hoe we moeten *kijken*. En dat is: niet kijken naar de tegenstellingen, alsof die elkaar uitsluiten: je bent óf verdrietig, óf gelukkig. Het is óf licht óf donker. Maar kijken naar tegenstellingen als facetten van het leven

die elkaar aanvullen. Zoals in het lied van Susan Briehl. In zwakheid is Gods kracht te vinden. In machteloosheid zie je zijn almacht. Misschien wel doordat overal waar menselijke kracht en macht haperen, er als het ware een kier ontstaat waar God doorheen kan komen. Het duister is niet afwezig. Maar het licht valt precies door de barsten van ons tekortschieten naar binnen. De kramp valt weg, want we hoeven niet meer perfect of onkwetsbaar te zijn. En in die ontspanning, in dat loslaten, woont het geluk.

De vraag is niet *of* dat gebeurt. De vraag is: *zien* we het? Zien we hoe we gevat zijn in een groter geheel? Hoe Gods werkelijkheid helemaal om de onze heen ligt? Zien we dat we niet de wereld hoeven te redden door harder te schreeuwen dan de machthebbers van deze tijd? Dat we niet onkwetsbaar hoeven te zijn? Zien we dat we een kwetsbaar mens mogen zijn, nietig en dwaas, en dat we daarmee tegelijkertijd de plek zijn waar de Allerhoogste woont? Het koninkrijk van de hemel is niet de afwezigheid van verdriet. Of van gebrek. Of van honger. Het koninkrijk van de hemel is het zien van Gods liefde, aanwezig in alles en allen. Wie dat ziet – die is een gelukkig mens.

Muziek

Lied: ‘Zoals ik ben’: lied 377 in beurtzang: allen 1 + 4 + 7; vrouwen 2 + 5; mannen 3 + 6